

İRAN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMI VE KAMU DİPLOMASİSİ: ORTADOĞU ÖRNEĞİ*

*Use of Soft Power and Public Diplomacy in Iran's Foreign Policy: The
Case of Middle East*

Ahmet Nafiz ÜNALMIŐ**
Doğacan BAŞARAN***

Öz

İran İslam Cumhuriyeti, 1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi'nin ardından kendi kimliğini Şii-İslam olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda Tahran, dış politikada da Şii grupların çıkarlarının korunması ve imkân oluŐursa o grupların buldukları ũlkelerde iktidara getirilmesi hedefi doğrultusunda adımlar atmaktadır. İran'ın bu politikası daha çok Şii milis grupların desteklenmesine dayansa da Tahran, ilgilendiği ũlkelerdeki etkinliğini yalnızca sert gũç unsurlarına baŐvurarak değil; yumuşak gũç unsurlarını da etkin bir biçimde kullanarak arttırmaktadır. Bu makalenin argũmanı da İran'ın yumuşak gũç unsurlarına baŐvurarak çeşitli ũlkelerde yaŐayan Şiilerin sempatisini kazanmaya ve sŕz konusu ũlkelerin kamuoylarında İran yanlısı bir refleks oluŐurmaya çalıştığı ve buna yŕnelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunduğudur.

Anahtar Kelimeler: İran, Ortadoğu, Dış Politika, Yumuşak Gũç, Kamu Diplomasisi.

Abstract

Iran has identified itself with Shia Islam after the Islamic Revolution in 1979. Within this framework, Tehran takes steps in order to protect Shi'i communities' interests and make them come into power in their countries if possible. Although Iran's policy has been based on supporting Shi'i militia forces, Tehran keeps increasing its influence on countries of concern not only by using hard power but also using soft power effectively. The argument of this article is that by the use of soft power in various countries Iran endeavors to gain sympathy from Shi'i communities and to form an Iranian-sided public reaction, and it involves in public diplomacy activities.

Keywords: Iran, Middle East, Foreign Policy, Soft Power, Public Diplomacy.

* Makale GeliŐ Tarihi: 27.04.2019 – Yayına Kabul Tarihi: 07.05.2019

** Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Yeni Tũrkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yurt Dışında YaŐayan Tũrkler Masası Başkanı, e-posta: nafizunalmis@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5043-6396.

*** Doktor Adayı, Trakya ũniversitesi Sosyal Bilimler Enstitũsũ Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Araştırma Asistanı, e-posta: basarandogacan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5055-5069.

Giriş

Kimlik, bir kişi veya grubun tanınmasını sağlayan özellikleri ifade etmektedir. Devletler de kimlik algılayışları doğrultusunda kurumsallaşmaktadır. Dolayısıyla devletlerin kendi kimliklerini tanımlayış biçimleri, dış politikalarını da şekillendirmektedir.¹ Zira aktörlerin çıkar ve tehdit algılamaları, kimlik tanımlamalarıyla yakından ilişkilidir. Kimlik ise bir kişinin veya toplumun tanınmasını sağlayan başlıca özelliklerdir. Milli kimlik denildiğinde de milletleri tanımlayan temel nitelikler akla gelmektedir. Dolayısıyla devletlerin kimlik algılayışları, dış politika yönelimleriyle de yakından ilişkilidir.

Alexander Wendt'in çalışmalarıyla kuramsal bir temele oturan kimlik-dış politika ilişkisi, uluslararası ilişkiler literatürüne konstrüktivizm olarak geçen teoriyi kazandırmıştır. Konstrüktivizme göre devletlerin dış politikadaki çıkar tanımlamaları, kendi kimliklerini tanımlayış biçimleriyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla kimlik, dışsal olarak toplumsal yapılar tarafından inşa edilmektedir.²

Kimliğin dış politikaya olan yansımaları açısından incelenebilecek en önemli örneklerden biri olan İran İslam Cumhuriyeti, İslam Devrimi öncesinde; yani Şah rejimi döneminde, Aryan ırk iddiasıyla seküler milliyetçilik inşası üzerinden kimliğini Fars değerlerini öne çıkararak tanımlamış; ancak 1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi, İran'ın kimlik algısını değiştirmiş ve bu değişim, ülkenin dış politikasına da yansımıştır. Zira İran, İslam Devrimi'nin ardından yeryüzünde Şiiğin devlet dini haline geldiği tek devlet olmuştur.³ Neticede Tahran, günümüz dünyasının tek Şii teokrasisi konumuna ulaşmıştır.⁴ Bu bağlamda kendisini ağırlıklı olarak

1 Mehmet Seyfettin Erol-Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", *Gazi Akademik Bakış*, 4(8), Yaz 2011, s. 17.

2 Konstrüktivizm hakkında detaylı bilgi için bkz. Alexander Wendt, "Ortak Kimlik Oluşumu ve Uluslararası Devlet", çev. Emre Erşen-Esra Diri, der., *Uluslararası İlişkilerde Temel Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul 2013 s.679-709

3 Olivier Roy, *Siyasal İslamın İflası*, çev. Cüneyt Akalın, Metis Yayınları, İstanbul 1994, s. 220.

4 Zafer Akbaş-Adem Baş, "İran'ın Nükleer Enerji Politikası ve Yansımaları", *History Studies*, 5(2), 2013, s. 21.

Şii-İslam kimliği üzerinden tanımlamaya başlayan İran yönetimi, dış politikada da Şii grupların çıkarlarının korunması ve eğer imkân olursa söz konusu grupların buldukları ülkelerde iktidara getirilmesi hedefi doğrultusunda adımlar atmıştır. Bununla birlikte Şiiliğin, İran'ın milli dini olma özelliğini taşıması⁵ ve Zerdüştlükten izler barındırması da Fars kimliğinin arka plandaki varlığını⁶ sürdürmesinde etkili olmuştur.

Tahran'ın Şiilik temelli dış politika anlayışının somutlaştığı en önemli örnek Ortadoğu politikasıdır. Bu bağlamda Tahran, “Şii Hilali” olarak da ifade edilen bir stratejik yaklaşımı benimsemekte ve Irak, Suriye, Lübnan, Bahreyn ve Yemen gibi ülkelerdeki nüfuzunu arttırmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda İran, jeopolitik hedeflerine ulaşabilmek için yumuşak güç unsurlarını da kullanmakta ve Şiilerin sempatisini kazanarak onların Tahran'ı “siyasi kibleleri” olarak görmesini arzulamaktadır.

İran'ın yumuşak güç olgusunu önemseyen bu siyaset anlayışı, bünyesinde iki eksenli bir yaklaşımı barındırmaktadır. Tahran bir yandan söz konusu devletlerle iyi ilişkiler kurmakta ve özellikle onlara yönelik ekonomik yardımları bir dış politika aracı olarak kullanmakta diğer yandan da Şiilerin konumunu devletler arası ilişkilerde bir koz olarak elinde tutarak onları güçlendirmeye çalışmakta ve bu amaç doğrultusunda söz konusu gruplarla yakın ilişki geliştirerek devletten halka yönelik bir diplomasi yöntemini öne çıkarmaktadır. Böylesi bir siyasi yaklaşım, İran İslam Kültürü ve İlişkileri Teşkilatı'na (ICRO) ve İran'ın diplomatik misyonlarına da özel görevler yükleyerek kamu diplomasisi boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Bu makalede de İran'ın yumuşak güç unsurlarını kullanımı ağırlıklı olarak kamu diplomasisi faaliyetleri bağlamında ele alınmakta ve Tahran'ın Şiilik temelli dış politika anlayışında öncelikli yere sahip olan Ortadoğu örneği incelenmektedir.

5 Kadir Ertaç Çelik, “İslam Devrimi Sonrası İran'da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış”, *Bölgesel Çalışmalar*, 1(1), 2016, s. 265.

6 Şia inancının oluşumunda Fars kimliğinin belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle de Şiilik ile Farslık birbirinden bağımsız iki kimlik algılayışı olarak değerlendirilmemelidir. Söz konusu ilişki hakkında detaylı bilgi için bkz. Fatih Topaloğlu, *Şia'nın Oluşumunda İran Kültürünün Etkisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2010.

Söz konusu coğrafyanın aynı zamanda tarihi Pers İmparatorluğu'nun ilgi alanlarına da giriyor olması, Şiilik ile birlikte Fars kimliğinin de dış politika aracı olarak varlığını sürdürdüğüne işaret etmektedir. Zira İran'ın dış politika yönelimlerinde imparatorluk anlayışının düşünsel mirası da etkili olmaktadır.

Konunun ele alınış yöntemi açısından makalenin kavramsal çerçevesini oluşturan birinci bölümünde, yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramlarına odaklanılmakta ve buradan hareketle, ikinci bölümde de İran'ın kamu diplomasisi faaliyetleri ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise İran'ın "Şii Hilali" çerçevesinde yürüttüğü politikaların merkezi olan Ortadoğu bölgesi incelenmekte ve İran'ın Ortadoğu'daki yumuşak güç kullanımı ve kamu diplomasisi faaliyetleri belirlenen örnekler üzerinden irdelenmektedir.

Yumuşak Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi, devletlerin dış politikalarında uyguladığı yumuşak güç siyasetinin önemli bir parçası olarak tanımlanabilir.⁷ En basit tanımıyla güç, bir devletin diğer devletlerin kararlarını etkileyebilme kapasitesini ifade etmektedir. Güç, bir devletin elindeki askeri, ekonomik, teknolojik, diplomatik ve tüm diğer olanaklarının toplamını ifade eden kavramdır.⁸ Uluslararası İlişkiler literatüründe güç denildiğinde, sıklıkla askeri boyutta kullanılan sert güç unsurları dile getirilse de çağımızda uluslararası politik ilişkiler, daha çok diğer aktörlerin rızasını kazanmayı amaçlayan yumuşak güç siyaseti şeklinde yürütülmektedir. Bu bağlamda yumuşak güç kavramı oldukça önemlidir.

İlk olarak 1990 yılında ünlü siyaset bilimci Joseph S. Nye tarafından kullanılan yumuşak güç kavramı, bir aktörün sert güç unsurlarına başvurmaksızın dış politika hedeflerine ulaşabilmesi

7 Emine Akçadağ, "ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç...", *Kamu Diplomasisi*, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.04.2019), s. 1.

8 Emel Albayrak Jami, *Güvenlik ve Barışı Açıklamak: Realizm, Uluslararası Sistem ve Değişim*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s. 14

anlamına gelmektedir.⁹ Devletler arası ilişkilerde ikna edici bir araç olarak kullanılan yumuşak güç; kültür, ideoloji, ekonomi ve kamu diplomasisi gibi pek çok unsurdan faydalanılması temeline dayanmaktadır. Realist teoriyi sistematize eden Hans Morgenthau'nun da belirttiği üzere, uluslararası alanda güç mücadelesi, sadece askeri ve siyasi üstünlük için değil; zihinlere hâkim olmak için de yapılan bir mücadeledir.¹⁰ Bu bağlamda Morgenthau'nun vurguladığı en önemli nokta, güç uygulamasında başarıyı sağlayan unsurun diplomasi olmasıdır. Morgenthau'ya göre devletler açısından güç, diplomasinin kullanılması yoluyla uluslararası meseleler üzerinde etkili olabilme sanatıdır. Neticede diplomasinin doğru kullanılması, güç unsurlarını kullanan aktörün avantajına hizmet etmektedir¹¹. Bu kapsamda bir yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi de son yıllarda öne çıkan önemli bir diplomasi biçimi olarak dikkat çekmektedir.

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin temelinde uluslararası siyasetin 21. yüzyılda yaşadığı dönüşüm yer almaktadır. Zira küresel medya şirketlerinin ortaya çıkışı, teknoloji devrimine bağlı olarak sosyal medyanın yaygınlaşması, insanların bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmış ve bu da insanları, vatandaşı olduğu devletlerin politik yönelimlerini sorgulamaya itmiştir. Dolayısıyla çağımızda devletlerin karar alma mekanizmaları, kamuoylarına daha bağımlı hale gelmiştir.¹² Bu dönüşümün bir parçası olarak devletler arası ilişkilerde aktörler, ilgili ülkenin halkını kazanmayı amaçlayan siyaset yürütmekte ve devletten halka olarak özetlenebilecek bu yöntemle kamu diplomasisi denilmektedir.¹³ Nitekim uluslararası siyasette iletişim teknolojilerinin belirleyiciliğinin ve buna bağlı olarak kamuoyu unsurunun öneminin artması, diplomasi yöntemlerinde bazı değişikliklerin yaşanmasına da yol açmıştır. Bu değişiklikler neticesinde kamu diplomasisi, bir diplomasi alanı olarak öne çıkmaya başlamıştır.

9 Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, çev. Reyhan İnan Aydın, Elips Kitap, Ankara 2005, s. 5.

10 Hans Morgenthau, *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, USA 1973, s. 148.

11 Hans J. Morgenthau, *Uluslararası Politika*, Türkiye Siyasi İlimler Derneği Yayınları, çev. Baskın Oran-Ünsal Oskay, Cilt: 1, Ankara 1970, s.181-183

12 Bilal Karabulut, "Uluslararası İlişkilerde Yumuşak Güç Olgusu: Kamu Diplomasisi Örneği", *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(35), Yaz 2017, s. 336.

13 Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014, s. 82.

En basit tanımıyla kamu diplomasisi, devletlerin hedef olarak tanımladığı bir ülkedeki ulusal çıkarlarına ulaşabilmek veya politik hedeflerini savunabilmek amacıyla belirli bir insan grubunu etkileyecek şekilde kamuoyu oluşturma faaliyetlerinde bulunması ve bu yolla ilgili ülkenin iç ve dış politikasını etkilemeye çalışmasıdır.¹⁴ Kamu diplomasisi alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Muharrem Ekşi, kavramsal olarak kamu diplomasisini, bir ülkeye ait değerlerin çeşitli yöntem ve programlar kullanılarak diğer ülkelerin halklarına aktarılmasını sağlayan politikalar şeklinde tanımlamıştır.¹⁵ Bir başka deyişle öznesi ve araçları değişen kamu diplomasisi, halkların fikirlerini çeşitli araç ve yöntemler kullanarak etkileme siyaseti şeklinde tanımlanabilir.¹⁶ Bu anlamda kamu diplomasisi, resmi diplomasi gibi ülke çıkarlarını sağlamaya yönelik bir diplomasi çeşidi olma özelliğine haizdir.¹⁷

İran'ın Dış Politika Faaliyetlerinde Kamu Diplomasisi

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere kamu diplomasisi, devletlerin dış politikalarında sert güç unsurlarına başvurmaksızın diğer aktörleri etkilemeye yönelik yürüttüğü yumuşak güç siyasetinin önemli bir parçasıdır. Yumuşak güç denildiğinde akla gelen ilk unsur ise kültürdür. Bu bağlamda İran İslam Cumhuriyeti de kültürel unsurları etkin bir biçimde kullanmakta ve böylece diğer ülkelerdeki nüfuzunu genişletmeye çalışmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri aracılığıyla ilişki kurduğu ülkede İran rejiminin düşüncelerini tanıtmayı amaçlamaktadır.¹⁸ Tahran'ın uyguladığı kamu diplomasisinin en önemli ayağını oluşturan kültür diplomasisi ise ICRO aracılığıyla yürütülmektedir.

14 Nancy Snow, *Persoder-in Chief: Global Opinion and Public Diplomacy in the Age of Obama*, Nimle Books, Ann Arbor 2009, s. 6.

15 Muharrem Ekşi, "İran'ın Transnasyonel ve Teopolitik-Şiilik-Temelli Kamu Diplomasisi", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), Ekim 2017, s. 50-51.

16 Muharrem Ekşi, "Rusya'nın Kamu Diplomasisi: Dış Politika Davranışlarıyla Çelişme Paradoksu", *Karadeniz Araştırmaları*, 45, Bahar 2015, s. 45.

17 Sait Yılmaz, "Kamu Diplomasisi: Başka Halklara Angaje Olmak, Ayaklandırmak", *Aydın Üniversitesi Açık Arşiv*, <https://acikarsiv.aydin.edu.tr/bitstream/11547/511/1/sait34.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.04.2019), s. 1.

18 Ayşenur Kırılmaz-Mehmet Seyfettin Erol, "İran Diasporası'nda Kadın Üzerine Bir Okuma", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2), Aralık 2018, s. 23.

Son dönemde İran'ın nüfuz alanı genişlemekte ve başta Ortadoğu olmak üzere, dünyanın çeşitli coğrafyalarında artan İran etkinliği dikkat çekmektedir. Bu etkinlikte ise Tahran'ın pragmatik bir yaklaşım benimseyerek yürüttüğü kültür diplomasisi belirleyici olmaktadır. Bahse konu olan pragmatik yaklaşımın bir yansıması olarak Tahran, Şiilik vurgusu üzerinden yürüttüğü siyasete, Fars milliyetçiliği mirasını da dahil etmekte ve bunu etkin bir biçimde kullanmaktadır. Dolayısıyla İran'ın kültür ilişkileri, Şiilik ile Fars milliyetçiliğini başarılı bir biçimde sentezleyen politik anlayışla şekillenmektedir.

İran'ın kültür diplomasisi politikasının omurgasını, çeşitli ülkelerde açtığı kültür merkezleri oluşturmaktadır. Kültür merkezleri her ne kadar ilgili ülkelerdeki büyükelçilikler bünyesinde kurulsun da bu merkezler, ICRO'ya bağlı olarak çalışan ve faaliyetleri ICRO tarafından belirlenen kuruluşlardır.¹⁹ Dolayısıyla İran'ın kültür diplomasisinin anlaşılabilmesi için ICRO'nun çalışmalarının incelenmesi gerekmektedir.

ICRO, 1995 yılında İran'ın kültür diplomasisi faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla kurulmuştur.²⁰ Yasal olarak Kültür Bakanlığı ve İslami Rehberlik'e bağlı olan bu kurum, İran dışındaki faaliyetlerini İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçilikleri ve kültür merkezleri aracılığıyla yürütmektedir.²¹ Belirtildiği üzere İslami Rehberlik'e bağlı olan kurum, devlet yapısı nedeniyle daha çok dini ideolojinin tanıtılması faaliyetlerini gerçekleştirmekte ve bu nedenle de Dini Lider Ayetullah Ali Hamaney'in otoritesi, kurum politikalarında ağırlığını belirgin bir biçimde hissettirmektedir.²² Kurumun resmi internet sitesinde de Dini Lider'e ait resmi çalışma ofisinin internet sayfası tanıtılmakta ve erişimcilere, paylaşılan

19 Javad Rad, "Iran's Cultural Diplomacy and Cultural Centers", *USC Central Public Diplomacy*, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/iran%E2%80%99s-cultural-diplomacy-and-its-cultural-centers>, (Erişim Tarihi: 02.09.2018).

20 Dinmuhammed Ametbek, *İran Dış Politikasının Jeopolitik Kodları*, ANKASAM Balgat Çalışmaları, No: 3, Ankara 2017, s. 113.

21 "What is the Relationship Between the ICRO and the Ministry of Foreign Affairs?", *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=14454&p=1&showitem=382>, (Erişim Tarihi: 04.09.2018).

22 Pierre Pahlavi, "Understanding Iran's Media Diplomacy", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 6(2), 2012, s. 23.

bağlantı üzerinden Dini Liderlik Kurumu'nun sayfasına ulaşma imkânı sunulmaktadır.

Başkanlığını Abuzer İbrahim Torkaman'ın yürüttüğü ICRO'ya ait internet sitesinde belirtilen bilgilere göre mevzu bahis kurum, İran İslam Cumhuriyeti'nin ülke dışındaki kültürel ilişkilerinden sorumludur.²³ Sitede kurumun amaçları, diğer ülke ve topluluklarla kültürel ilişkiler geliştirmek, İran kültürünü tanıtmak, Müslümanlar arasında birlik ve beraberlik oluşturulmasına yönelik çalışmalarda bulunmak, İslami kültürü canlandırmak ve İslam Devrimi'nin ilkelerini yaymak olarak sıralanmıştır.²⁴ Bu amaçlar doğrultusunda çalışmalarda bulunan kurumun internet sitesinde İslam dinini²⁵ ve Fars kültürünü²⁶ tanıtan yazıların bulunduğu da görülmektedir.

ICRO'ya bağlı kültür merkezlerinin başlıca çalışma alanları ise şu şekilde sıralanabilir:

- *Dini Propaganda*: ICRO, Kur'an-ı Kerim kursları açarak ve Kur'an-ı Kerim okuma yarışmaları düzenleyerek dini propaganda yapmaktadır. ICRO'nun bu minvalde yürüttüğü çalışmaların bir diğeri de Şiiliği tanıtan dinî kitapların yayımlanmasıdır. Üstelik Kur'an-ı Kerim kurslarında da İslamiyet'in Şii itikadını esas alan tefsirler okutulmaktadır. Hatta bu tefsirlerin Kum temelli Şiilik anlayışını yansıttığı; yani Şiiliğin diğer yorumlarını redderek İran merkezli bir Şiilik anlayışını tanıttığı da ifade edilebilir.
- *Fars Milliyetçiliği*: ICRO, Fars dilini ve kültürünü tanıtan çalışmalara da öncelik vermektedir. Bu bağlamda ICRO'nun dünyanın çeşitli ülkelerinde Farsça kursları açtığı bilinmektedir.

23 "What are the Objectives of the Islamic Culture and Relations Organization?", *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=14454&p=1&showitem=361>, (Erişim Tarihi: 04.09.2018).

24 "Functions", *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=9642>, (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

25 "Introduction", *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?siteid=257&pageid=4004>, (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

26 Aynı yer.

Görüldüğü üzere kurum, kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüterek de İran kültürünün tanıtımını yapmakta ve İran'ın kültürel hegemonya oluşturma amacına hizmet etmektedir. Tahran'ın kültürel hegemonya oluşturma hedefi doğrultusunda yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerin faydalandığı tek organizasyon ICRO olmayıp; İran çeşitli kurumlardan da faydalanmaktadır. Bu kurumların en bilinenleri şunlardır

- *Dünya Ehl-i Beyt Meclisi*: 1990 yılında Hamaney'in denetimi altında kurulmuştur.²⁷ İran'ın dünya genelinde Şiiliğin yaygınlaştırılması amacıyla faaliyet yürüttüğü kurumdur. Kurum, Şiilik içerisinde Tahran'ı siyasi bir merkez olarak görmektedir.²⁸ Tahran'a politik bir görev yükleyen bu anlayış, Şiilik temelli politikanın Fars milliyetçiliğiyle olan ilişkisini de gözler önüne sermektedir. Zira İran'ın gizli ajandasında, Şii kimlik ile Fars kimliğini sentezleyen bir Pers İmparatorluğu hayali bulunmakta ve ifade edildiği üzere Tahran, bu hayalini gerçekleştirebilmek için Fars milliyetçiliği ile Şiiliği birlikte kullanmaktadır.
- *İslami Kalkınma Teşkilatı*: İran'ın dinî propaganda faaliyetlerini yürüten bu kurum, İran'da dinî konularda basılan kitap ve dergi gibi yayınları dünyaya ulaştırmaktadır.²⁹
- *İslam Propagandası Kum Ofisi*: Ofis, Şiilik açısından kutsal kabul edilen ve Ayetullah Yetiştirme Okulu olarak bilinen Kum kentinde Şii din adamları yetiştirmekte ve onları, dünyanın çeşitli coğrafyalarında Şiiliğin İran merkezli yorumunu tanıtmaya yönlendirmektedir.³⁰

27 Dinmuhammed Ametbek, *İran Dış Politikasının Yumuşak Güç Unsuru Olarak Vakıflar*, ANKASAM, Ankara 2018, s. 125-134.

28 "Iranian Regime's Network of Islamic Centers, Seminaries and Mosques in Europe", *Iranian American Forum* <http://iranian-americans.com/iranian-regimes-network-of-islamic-centers-seminaries-and-mosques-in-europe/>, (Erişim Tarihi. 04.09.2018).

29 Aynı yer.

30 Aynı yer.

- *Dinler Arası Diyalog Merkezi*: Bölgesel ve uluslararası düzeyde dini kurum ve kişilerle iletişim kurarak diyalog ortamı yaratmayı amaçlayan merkezdir.³¹ Bu merkez İran dış politikasının pragmatik boyutunu da gözler önüne sermektedir. Sıklıkla mezhepçi siyasetle itham edilen Tahran, tıpkı Takrib-i Mezahip (Mezhepleri Yakınlaştırma) politikası³² uyguladığı gibi farklı dinlerle de etkileşim yollarını aramaktadır.
- *Uluslararası İslam Mezhepleri Takrib Kurumu*: İran, 1990 yılında Tahran merkezli Uluslararası İslami Mezhepler Takrib Kurumu'nu (UİMTK) kurmuştur.³³ Bilindiği gibi Tahran, İsrail'e karşı birlik olma" mesajını kullanarak tüm İslam Dünyası'yla yakın ilişkiler tesis etmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda İran'ın Sünnilerle yakın ilişkiler geliştirmek istediği ifade edilebilir.

Yukarıda belirtilen kurumların en önemli özelliği ICRO'dan bağımsız organizasyonlar olmalarına rağmen yurt dışı faaliyetlerinde ilgili ülkelerdeki İran Büyükelçiliği'nde yer alan ve ICRO'ya bağlı olarak çalışan Kültür Ataşeliği'yle eşgüdümlü olarak faaliyette bulunmalarındır. Benzer bir şekilde ICRO'ya bağlı Kültür Ataşeliği üzerinden çalışmalarını sürdüren bir kurum da Uluslararası El Mustafa Üniversitesi'dir.

1979 yılında Şiilik inancının kutsal kentlerinden biri olarak kabul edilen Kum şehrinde kurulan Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin ana kampüsleri, Meşhed ve İsfahan şehirlerinde bulunmaktadır. Ayrıca Tahran, Rest, Gorgan, Tebriz ve Keşm gibi şehirlerde de üniversiteye ait kampüslerin olduğu bilinmektedir.³⁴

31 Aynı yer.

32 İran'ın Takrib-i Mezahip politikası hakkında detaylı bilgi için bkz. Doğan Kaplan, "İran'da Şii-Sünnî Yakınlaştırma Çalışmaları", *e-makalat Mezhep Araştırmaları*, 6(2), Güz 2013, s. 257-274.

33 Aynı yer.

34 "Al-Mustafa University: Iran's Global Network of Islamic Schools", *Iranian American Forum*, <http://iranian-americans.com/irans-export-of-islamic-fundamentalism-al-mustafa-global-training-centers-2/>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

Üniversite, İran İslam Cumhuriyeti Milli Eğitim Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı'nın resmi izniyle faaliyetlerde bulunmakta ve 3500'den fazla akademisyeni bünyesinde barındırmaktadır.³⁵ Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin öğrencilerini eğitim için İran'a gelen öğrenciler, üniversitenin yurt dışındaki şubelerinde örgün eğitim alan öğrenciler ve ikamet ettikleri ülkede üniversiteye kaydolarak açık öğretim sistemi üzerinden eğitim alan öğrenciler şeklinde üçe ayırmak mümkündür. Dolayısıyla Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin İran dışında da faaliyetlerde bulunduğu ifade edilebilir. Bilindiği kadarıyla Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi; 33 Asya, 29 Afrika, 26 Avrupa, 12 Amerika ve 2 Okyanusya ülkesinde aktif olarak faaliyetler yürütmektedir.³⁶ Dolayısıyla Uluslararası El-Mustafa Üniversitesi de İran ideolojisinin dünyaya tanıtılmasına ve Tahran'ın dünyanın çeşitli ülkelerindeki gönüllü elçilerini yetiştirmesine hizmet etmektedir. Belirtildiği gibi bu üniversite de her ne kadar İran İslam Cumhuriyeti Milli Eğitim Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı'yla ilişkili olarak faaliyetlerde bulunsun da yurt dışı eğitim çalışmalarında ICRO'yla birlikte çalışmaktadır.

Neticede ICRO, İran'ın kamu diplomasisi faaliyetlerinin merkez karargâhı olarak çalışması sebebiyle ülkenin dış politikasında önemli bir yere sahiptir. Anlaşılacağı üzere İran'ın kamu diplomasisi faaliyetleri, ağırlıklı olarak Şii ve gerektiğinde de Fars kimliğine yapılan vurgu üzerinden yürütülmektedir. Bu kapsamda İran'ın düzenlediği dil kursları ve Kur'an-ı Kerim kursları söz konusu faaliyetlerin en yaygın olanlarıdır. Mevzubahis faaliyetlerin dini boyutunda ise gerek Kum'da eğitim imkânının sunulması gerek Uluslararası El-Mustafa Üniversitesi'nin faaliyetleri ve gerekse de Kur'an-ı Kerim Kursları'nda Şiilik temelli bir eğitim ön plana çıkmaktadır.³⁷ Dolayısıyla İran'ın kendi İslam yorumunu dünya geneline yaymaya çalıştığı öne sürülebilir. Benzer bir

35 "Academic Resources", *Al-Mustafa International University*, <http://en.miu.ac.ir/index.aspx?siteid=4&fkeyid=&siteid=4&pageid=35722>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

36 *Al-Mustafa International University*, <http://en.miu.ac.ir/index.aspx?siteid=4&fkeyid=&siteid=4&pageid=47797>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

37 "Al-Mustafa International University: Globalization of Shiism", *Ahwaz Monitor*, <http://www.ahwazmonitor.info/articles/al-mustafa-international-university-globalization-of-shiism/>, (Erişim Tarihi: 02.05.2019).

şekilde Tahran yönetimi mezhep temelli ideolojisini tanıtmak için bir yumuşak güç unsuru olarak sinemayı da kullanmaktadır. Çünkü İslam Devrimi sonrasında Tahran, hem sinema sektörünü destekleyerek ülkenin ideolojisinin kendi toplumu tarafından benimsenmesini hedeflemiş hem de rejim ihracı politikasının yumuşak gücü olarak sinema aracılığıyla ülke dışındaki Müslüman toplumlara ulaşmaya çalışmıştır.

Tahran'ın bu mezhep temelli yönelimini ise Sünni yönetimlerin rızasının kazanılmasının pek mümkün olmadığı düşüncesi şekillendirmiştir. Dolayısıyla İran, Şiileri kazanarak kendi nüfuzunu arttırmayı amaçlayan bir politika uygulamaktadır. Kısacası Tahran, ilgili ülkelerdeki Şii grupları, kendi çıkarları doğrultusunda etkin bir biçimde kullanmak istemektedir. Ancak İran'ın dünya üzerindeki ülkelerin tamamına yönelik uyguladığı Şiilik temelli yumuşak güç siyasetinin incelenmesi çok daha detaylı bir çalışmayı gerektireceği için bu çalışmada konu, yalnızca "Şii Hilali" stratejisinin ana hedefi olan Ortadoğu coğrafyasıyla sınırlandırılmıştır. Söz konusu coğrafyadaki tüm ülkelerin incelenmesi de mümkün olmayacağı için yeni bir kısıtlamaya gidilmiş Yemen, Lübnan, Irak ve coğrafi olarak Güney Asya ülkesi olsa da kültürel anlamda Ortadoğulu kabul edilen Afganistan örnekleri incelenmiştir. Bahsi geçen ülkelerin örnek olarak seçilme nedenleri ise ilgili bölümde ayrıca ifade edilmiştir.

İran'ın Ortadoğu'daki Yumuşak Güç Kullanımı ve Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

İran'ın Ortadoğu politikasında ABD ve İsrail'in kendisini çevrelemesine karşı bir direniş eksenini oluşturma iddiası bulunmaktadır. Mevzubahis iddia, İran'ın Arap halkları nezdindeki popülaritesini ve buna bağlı olarak yumuşak gücünü de arttırmış ve arttırmaya devam etmektedir.³⁸ Bu bağlamda söz konusu eksen aynı zamanda "Şii Hilali" oluşturulması yoluyla İslam Devrimi'nin İran sınırlarının dışına ihraç edilmesi amacını da barındırmaktadır.

38 Gülriz Şen, "İran ve 'Arap Baharı': Bağlam, Söylem ve Siyaset", *Ortadoğu Etütleri*, 3(2), Ocak 2012, s. 98.

Mevcut şartlarda İran, Irak, Suriye ve Lübnan ekseninde kısmen de olsa Şii Hilali'nin oluşmuş olduğu ifade edilebilir.³⁹ Ancak bu durum Tahran için yeterli değildir. Çünkü İran yönetimi, Ortadoğu politikasını Suudi Arabistan'a uzanacak devrimler zincirini gerçekleştirme hedefi doğrultusunda inşa etmektedir. Bahse konu hedefler doğrultusunda Şii milis güçler aracılığıyla sert politikalar uygulayan İran, ilgili ülkelerdeki Şiiilerin kendisine sempati duyması ve Sünnilerin Şii inancına yönelmesi için de yumuşak güç enstrümanlarına başvurmakta ve buna yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmaktadır.

İran'ın Ortadoğu politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisinin yeri tartışmaya açılmakta ve bu kapsamda Yemen, Lübnan, Irak ve Afganistan örnekleri incelenmektedir. Belirtilen örneklerden Yemen, İran'ın desteklediği bir grubun fiili anlamda günümüzde hala sıcak çatışmada olması sebebiyle ilgi çekicidir. Benzer bir şekilde Lübnan da İslam Devrimi'nin İran'ın sınırlarının ötesine taşınması idealinin en önemli örneğidir. İran'ın Lübnan'daki Hizbullah aracılığıyla gücünü Akdeniz'e taşımaya çalıştığı bilinmekte olup; Hizbullah unsurları aracılığıyla İsrail'i tehdit edebilecek etki alanına ulaştığı da öne sürülebilir. Ancak Tahran, Lübnan'da bu güce ulaşabilmek için Lübnan halkının rızasını kazanmaya yönelik yumuşak güç uygulamalarına da başvurmaktadır. Dolayısıyla Lübnan'da dikkat çekici bir örnek olması nedeniyle çalışmanın ilgi alanına dahil edilmiştir. Irak ve Afganistan ise 2000'li yıllarda Amerikan işgali yaşamış olmaları nedeniyle çalışmaya dahil edilmiş olan iki ülkedir. Zira işgallerin ardından söz konusu ülkelerde önemli bir güç boşluğu oluşmuş ve İran, bu güç boşluğunu doldurmak amacıyla bahse konu ülkelerin yeniden imarına dahil olmaya çalışmış ve ekonomik faaliyetler ağırlıklı olarak yumuşak güç unsurlarına başvurmuştur. Irak ve Afganistan'dan yalnızca birinin seçilmeyerek her iki ülkenin de çalışmaya dahil edilmesinin nedeni ise İran'ın Irak'ta tıpkı Yemen ve Lübnan'da olduğu gibi sert güce de yoğun bir biçimde başvurması ve Şii milisleri etkin bir biçimde kullanmasıdır. Buna karşılık Afganistan'da İran, Şii Hazaralar ve Taciklerle yakın ilişkiler kurmakta; ancak yumuşak güç kullanımına sert güç çok

39 Ametbek, a.g.e., s. 49.

fazla eşlik etmemektedir. Ayrıca Afganistan örneği, İran'ın söz konusu politikalarında Şiiliğe ek olarak Fars milliyetçiliğini de kullandığını ortaya koyması sebebiyle çalışmaya dahil edilmiştir. Çünkü İran'ın Afganistan'da işbirliği yaptığı en önemli kimlik grubu Fars Dünyası'nın bir parçası olan ve Afgan Farsçası olarak bilinen Darıceyi konuşan Taciklerdir.

Yemen örneği

İran'ın Suudi Arabistan'a uzanması planlanan Şii devrimler zincirinde; yani Şii Hilali'nde Yemen, önemli bir ülke olarak dikkat çekmektedir.⁴⁰ İran'ın Yemen'de vekili olarak kullandığı grubun Şii Husiler olduğu ifade edilebilir. Husiler hakkında değerlendirmelerde bulunmadan önce, Zeydilik inancından bahsetmek gerekmektedir. Zeydiyye mezhebi, ismini Emeviler karşısında gerçekleşen başarısız bir ayaklanmada öldürülen Zeyd bin Ali'den almaktadır.⁴¹ İnanışa göre, Şiiilikteki ilk dört imamı kabul eden Zeydiler, Zeyd bin Ali'nin beşinci imam olduğunu düşünmektedirler.⁴² Bununla birlikte Zeydiler, kendilerini Şii olarak tanımlama ihtiyacı da duymamış ve Sünnilikten çok da uzak olmayan uzlaşmacı bir tutumu benimsedikleri görülmüştür.

Zeydiyye mezhebinin dört ana kolu bulunmaktadır. Bunlar Haduviye, Carudiye, Salihıye ve Süleymani'dir.⁴³ Çalışmamız açısından odaklandığımız Husiler ise Zeydiliğin Carudiye kolunu benimsemiş olan Yemenlilerdir. Her ne kadar Zeydilerin Sünniliğe yakın, uzlaşmacı bir dini yorumu benimsediklerini belirtmişsek de Carudiye inancı, bu yorumun dışında kalmaktadır. Zira Zeydiler dört halifeyi reddetmezlerken; Carudiye inancını benimsemiş kişilerin bu konuda On İki İmam Şiiliğine daha yakın bir biçimde konumlandıkları görülmektedir. Dolayısıyla Carudiye inancı,

40 İran-Suudi Arabistan rekabeti hakkında detaylı bilgi için bkz. Cem Yılmaz, "İran ve Suudi Arabistan'ın Bitmeyen Bölgesel Rekabeti", *Orta Doğu Analiz*, 3(26), Şubat 2011, s. 53-62.

41 Mehmet Ali Büyükkara, "Sosyal, Siyasi ve Dini Yönleriyle Yemen Husi Hareketi", *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 16(30), s. 117.

42 Cenk Tamer, *İran'ın Kara Hakimiyeti Teorisi Bağlamında Yemen Politikası: Hedef, Söylem, Yöntem ve Araçlar*, ANKASAM Balgat Çalışmaları, No: 5, Ankara 2017, s. 31.

43 Ali Semın, "Yemen Krizi, Husiler ve İran-Körfez Güç Mücadelesi", *Bilgesam Analiz*, No: 1201, 3 Nisan 2015, s. 1.

Sünniliğe kıyasla İran Şiiliğine daha yakındır. İran'ın Yemen'deki vekili olan Husilerin de bu inancı benimsedikleri bilinmektedir.

Husiler günümüzde silahlı bir organizasyon olsa da hareketin temelleri Hizb'ul Hak Partisi'nin gençlik örgütü olarak 1992 yılında kurulan Mümin Gençlik Hareketi'ne uzanmaktadır. 2000'li yıllarda ülkedeki Selefileşmeye; özellikle de Suudi Arabistan etkisine itiraz ederek silahlı bir hareket olan Ensarullah'a dönüşen Mümin Gençlik Hareketi, ilk kurulduğu dönemde barışçıl niteliğe sahip olan bir örgüt görüntüsü çizmiştir.⁴⁴ Bu bağlamda Tahran yönetimi de Yemen'de Şiiliğin yaygınlaşmasını istemiş ve Yemen'i zamanla Suudi Arabistan'a uzanması hedeflenen Şii-İslam devrimleri dalgasının önemli bir parçası olarak görmüştür. Bu doğrultuda Tahran, Yemen'deki Mümin Gençlik Hareketi üyelerine dini eğitim vermiş ve pek çok Yemenli öğrenciyeye burs imkânı sağlayarak onları Kum'da okutmuştur. Böylece İran, kendi gönül coğrafyasını şekillendirmiş, yumuşak güç kullanımı aracılığıyla İran ideolojisini içselleştiren Yemenli bireyler yetiştirmiştir.

Zamanla Mümin Gençlik Hareketi'nin Ensarullah'a dönüşmesi, örgütü İran'ın sert güç politikalarının bir parçası yapmışsa da Tahran, çeşitli kuruluşlar aracılığıyla Husilere yardımda bulunmayı sürdürmüştür. Bu yardımların günümüzde de devam ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla İran, günümüzde de Yemenli Şiileri kazanmaya yönelik bir siyaset uygulamaktadır. İran'ın bu amaç doğrultusunda Yemen'deki kamu diplomasisi faaliyetlerinde rol oynayan başlıca kurumları şunlardır:

- *Yemen Şehit Kurumu*: Bu kurum, İran Şehit Kurumu'na bağlı olarak çalışmaktadır. İran İslam Cumhuriyeti Dini Lideri Ayetullah Ali Hamaney'in talimatları doğrultusunda kurulan Yemen Şehit Kurumu, Yemen İç Savaşı'nda hayatını kaybeden Husi savaşçıların ailelerine ekonomik yardımlar yapmaktadır.⁴⁵

44 Semin, *a.g.m.*, s. 1-2.

45 Firas Elias, *İran'ın Kamu Diplomasisi*, ANKASAM Balgat Çalışmaları 6, Ankara 2017, s. 61.

- *İran Sağlık Merkezi*: Bu hastane, 2009 yılında İran Kızılay'ı tarafından kurulmuştur.⁴⁶

Lübnan örneği

İslam Devrimi sonrasında rejim ihracına dayalı bir politikayı benimseyen İran'ın söz konusu siyasi yöneliminin somut bir biçimde gözlemlenebildiği en önemli örnek, İran'ın Lübnan politikasıdır. Çünkü İran'ın Lübnan'daki, Şii grupları organize ederek Şii retoriğe sahip Hizbullah örgütünün kurulmasını sağladığı bilinmektedir.⁴⁷ Nitekim Tahran, İsrail'in Lübnan'daki varlığını bir fırsata çevirmek istemiş ve Hizbullah aracılığıyla bir direniş cephesi yaratmaya ya da bir başka deyişle Şiiliği Lübnan'a yaymaya odaklanmıştır. Bu bağlamda İran'ın Lübnan'da Hizbullah'ın varlığı üzerinden etkinlik alanı kazandığı ifade edilebilir.

Hizbullah, her ne kadar silahlı bir yapı olarak sert güç unsurları çerçevesinde analiz edilecek bir aktör olsa da İran, bahse konu örgütü destekleyerek Lübnan'da ciddi toplumsal faaliyetler yürütmektedir.

İran'ın Lübnan'daki yumuşak güç politikası iki husus çerçevesinde analiz edilebilir. Bunların ilki Şiilik üzerinden yürütülen dini niteliklidir. İkinci husus ise Şiilik ile ilişkili olarak sosyolojik bir nitelik barındırmaktadır. Zira Lübnanlı Şiiler, ülkenin en yoksul kesimini oluşturmaktadır. Bu sebeple de Tahran, toplumsal yaşamı etkileyecek bir diplomasi yürüterek Lübnanlı Şiilerin gönüllerini fethetmeye yönelmiştir. Bu doğrultuda İran'ın yürüttüğü faaliyetler, özellikle de halk sağlığına odaklanan çalışmalar olarak dikkat çekmektedir. Örneğin İran, Hizbullah'a finansman sağlayarak Beyrut'un Güney banliyösünün çöp sorununu çözmekte ve hatta bu bölgeye temiz içme suyunun temin edilmesini sağlamaktadır.⁴⁸ Benzer bir şekilde İran; Lübnan'da

46 Aynı yer.

47 Barış Adıbelli, "Lübnan Hizbullah'ı", Haktan Birsnel, der., *Arap Baharında Son Durak İran*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 157

48 Abdulgani Bozkurt, "Hizbullah'ın Lübnan'da Kuruluşu ve Popülaritesinin Sebepleri", *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), Mart 2014, s. 618.

çok sayıda hastane, revir, dış polikliniği ve eczane de kurmuştur. Bu bağlamda kurulan ilk hastanenin isminin İmam Humeyni Hastanesi olması da son derece manidardır.⁴⁹ Aynı zamanda bahsi geçen örnek, İran tarafından desteklenen Hizbullah'ın ideolojik kimliğini ve halka verdiği mesajı da gözler önüne sermektedir. Bu kapsamda Tahran yönetiminin finanse edilerek Lübnan'da açılan İran hastanelerinin en bilinenleri şunlardır:

- *İmam Humeyni Hastanesi*: 1986 yılında Beka'da açılan bu hastane, örgütün ideolojik duruşunu yansıtmaktadır.⁵⁰
- *Dar el-Hawra Hastanesi*: Kadınlar ve çocukların tedavi edilmesi için 1986 yılında Beyrut'ta açılmıştır.⁵¹

İran'ın Lübnan'daki yumuşak güç uygulamalarının bir ayağını da medya sektörü oluşturmaktadır. İran, Lübnan'da Humeynicilik olarak tanımlanabilecek ideolojik yaklaşımı; yani İslam Devrimi'nin ideolojisini tanıtmak amacıyla Hizbullah'ın yayın organı olan Al Manar Tv'ye finansman desteği sağlamaktadır. Hizbullah'ın resmi yayın organı olan Al Manar Tv, kendisini işgalcilere karşı direnişin ön cephesi olarak tanımlamaktadır.

İran, Lübnan'da eğitim kurumları aracılığıyla da nüfuz alanını genişletmek istemektedir. Bu anlamda İran'ın Lübnan'daki kamu diplomasisi uygulamalarının bir parçası olarak yorumlanabilecek bir diğer kurumu da Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin Lübnan'daki okullarıdır. Zira Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi Lübnan'da, erkekler için "Resul Ekrem" ve kadınlar için de "el-Zehra" adı verilmiş iki adet üniversite açmıştır.⁵²

49 Nora Baustany, "Iran Uses Void in Lebanon to Expand Network of Ties", *Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1987/07/19/iran-uses-void-in-lebanon-to-expand-network-of-ties/7068e5c0-1dd7-4763-bd7b-fdc6e1851f4a/?utm_term=.ba0868130c4b, (Erişim Tarihi: 26.08.2018).

50 Bozkurt, *a.g.m.*, s. 618.

51 *Aynı yer.*

52 "Iran's Global Network of Islamic Schools", *Iranian American Forum*, <http://iranian-americans.com/irans-export-of-islamic-fundamentalism-al-mustafa-global-training-centers-2/>, (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

Irak örneği

Aslında İran'ın Irak'a olan ilgisi İslam Devrimi sonrasına uzanmaktadır. Zira devrimin lideri olan Ayetullah Ruhullah Humeyni, rejimin yapısını diğer Müslüman ülkeler için rol model haline getirerek Tahran'ın Müslüman Dünyası'nın lideri haline gelmesini istemiştir.⁵³ Bu durum, İran ile Irak arasında 1980 ile 1988 yılları arasında 8 yıl süren bir savaş yaşanmasının da temel gerekçelerinden biridir.

2003 senesinde ABD'nin Irak'ta gerçekleştirdiği işgal ise uluslararası ilişkiler uzmanlarınca Afganistan'ın işgaliyle birlikte düşünülerek Washington'un iki komşusu üzerinden İran'ı kuşatması olarak yorumlansa da⁵⁴ işgal sonrası Irak siyasetinde, İran'ın etkinliği artmış ve adeta Irak, İran'ın yarı-sömürgesine dönüşmüştür. Bir anlamda Tahran, 1980'li yıllardaki hayallerine 2000'li yıllarda ulaşma fırsatı yakalamıştır. İran'ı Irak'taki temel aktörlerden biri haline getiren unsur ise hiç kuşkusuz Irak'ın demografik yapısı içerisinde önemli bir yere sahip olan Şii nüfustur. Tahran bu Şii nüfusa, yumuşak güç unsurlarını kullanarak temas etmeye çalışmakta ve Irak'ı kendisine bağımlı bir ülkeye dönüştürmek istemektedir.

Yukarıda ifade edilen bilgiler doğrultusunda İran, 2003 yılından bu yana Irak'a ciddi düzeyde ihracat gerçekleştirmiştir. Bu ihracat, iki ülke arasındaki ticaret dengesinin tek taraflı olmasına da sebep olmuştur. İran'ın Irak'a olan ihracatı, geçtiğimiz on yıl içinde 17 kat artmış ve İranlı bir gümrük yetkilisi olan Vahid Gachi, 2017 yılında yaptığı açıklamada, "Irak petrol dışındaki her şey için İran'a güveniyor." demiştir. Dolayısıyla İran'ın Irak'a yönelik başlıca ihracat ürünlerini; gıda maddeleri, sıvı yakıt, petrokimyasallar, inşaat malzemeleri, ev aletleri ve otomobiller oluşturmaktadır.⁵⁵

53 Mehmet Seyfettin Erol, "İran Perspektifinden Yeni Döneme Yönelik 'İşbirliği' Modelleri", *Türk Yurdu*, 34(318), 2014, s. 16-17.

54 Barış Doster, "Bir Bölgesel Güç Olarak İran'ın Ortadoğu Politikası", *Ortadoğu Analiz*, 4(44), Ağustos 2012, s. 46.

55 Garrett Nada, "Part 1: Iran's Role in Iraq", *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/article/part-1-irans-role-iraq>, (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

İran'ın Irak'taki yumuşak güç kullanımının bir ayağını da din turizmi boyutu teşkil etmektedir. Bu doğrultuda İran, Irak topraklarında bulunan ve Şiiler için kutsal kabul edilen Kerbela'da önemli altyapı yatırımlarında bulunmaktadır. Benzer bir şekilde Irak'ın Diyala şehrindeki yollar da 2014 yılında İran tarafından yapılmıştır.⁵⁶

Tahran, Irak'ta eğitim faaliyetleri üzerinden de bir kamu diplomasisi yürütmektedir. Nitekim Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi, Irak'ta da aktif olarak eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu bağlamda Irak'taki İmam el-Kadim Üniversitesi'nin Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin Irak kolu olduğu görülmektedir. 2009 yılında kurulan söz konusu üniversite, Bağdat merkezli bir şekilde çalışmakta ve Irak'taki İrancı kurumlardan biri olarak bilinen Şii Vakfı tarafından finanse edilmektedir.⁵⁷

Afganistan örneği

Belirtildiği üzere Afganistan, bir Güney Asya ülkesi olmasına rağmen kültürel anlamda Ortadoğulu olarak kabul edilmektedir. Nitekim Afganistan'ın işgali de ABD'nin Ortadoğu politikaları kapsamında ele alınmaktadır. Diğer taraftan meselenin İran boyutuna değinmek gerekirse, Tahran'ın tıpkı Irak gibi, Amerikan işgali vesilesiyle nüfuzunu arttırdığı bir diğer ülke de Afganistan'dır. Zira ABD'nin İran'ı çevreleme iddiasıyla gerçekleştirdiği operasyonlar, bir paradoks yaratırcasına Tahran'ın nüfuzunu arttırmasının önünü açmıştır.⁵⁸ Afganistan'daki Şii Hazaralar ile Tacikler üzerinde etkinlik kurmaya çalışan İran, bu amaç doğrultusunda yoğun bir diplomasi faaliyeti yürütmektedir. İran'ın Afganistan'a yönelik uyguladığı yumuşak güç politikalarını ekonomik ve kültürel faaliyetler olarak ikiye ayırmak mümkündür.

İlk olarak ekonomik boyuttan bahsetmek gerekirse, İran'ın Afganistan siyasetinde etkili olma girişiminin Afganistan eski

⁵⁶ Aynı yer.

⁵⁷ "About the College", *Imam Kadhim College*, <https://bit.ly/2Hj04YO>, (Erişim Tarihi: 04.08.2018).

⁵⁸ Doster, *a.g.m.*, s.48.

Devlet Başkanı Hamid Karzai dönemine dayandığı ifade edilebilir. Nitekim İran, Karzai döneminden itibaren Afganistan'ın yeniden imarına katkı sağlayarak bu ülkede etkili olmaya çalışmış ve ekonomik destekleriyle Afgan halkının gönlünü kazanmak istemiştir. Bu yaklaşımın somut bir karşılığı da olmuş ve Karzai, İran'ın desteğini unutmayacaklarını söyleyerek Tahran'ın Kabil'e kardeşçe yaklaştığını ifade etmiştir.⁵⁹ Bu doğrultuda Tahran yönetimi, Afganistan'da eğitim, kültür, altyapı, köprü ve yol inşası gibi alanlarda gerçekleştirilen çok sayıda yatırımı finanse etmiştir.⁶⁰

İran'ın Afganistan'ın yeniden imarı için attığı adımlar kapsamında 2002 yılının Temmuz ayında Japonya'nın başkenti Tokyo'da gerçekleştirilen konferans oldukça ilgi çekicidir. Bahse konu olan konferansta İran, Afganistan'ın yeniden inşası için 560 milyon dolarlık yardım yapmayı taahhüt etmiştir. Üstelik söz konusu yardımın 250 milyon dolarlık bölümü karşılıksız hibe olarak planlanmıştır. Ayrıca Tahran, 2006 yılında düzenlenen II. Tokyo Zirvesi'nde de Kabil'e 100 milyon dolarlık ek yardımda bulunmuştur.⁶¹

İran'ın Afganistan'a olan ihracatı 2005 yılının Mart ayında 497 milyon dolar seviyesindeyken; 2016 yılında bu rakam 2.58 milyar dolara ulaşmıştır.⁶² Bu da İran'ın yaptığı ekonomik yardımlar ile Afganistan halkına temas etmeyi başardığını ve Afgan halkının da İran ürünlerine yöneldiğini göstermektedir. Dolayısıyla Tahran'ın Kabil'e yaptığı ekonomik yardımlar, uzun vadeli bir yatırıma dönüşerek Afgan halkının gönlünün kazanılmasını sağlamıştır.

İran'ın Afganistan'a yönelik yumuşak güç politikasının bir diğer ayağını da kültürel faaliyetler oluşturmaktadır. Tahran, Afganistan'daki nüfuzunu artırma hedefi doğrultusunda, bu

59 Mohsen M. Milani, "Iran's Policy Towards Afghanistan", *The Middle East Journal*, 60(2), 2006, s. 251.

60 Aynı yer.

61 Bilgehan Alagöz-Ekber Kandemir, "11 Eylül Sonrası Dönemde Bölgesel Güvenlik ve İran'ın Afganistan Siyaseti", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 2015, s. 125.

62 Ali Shirdelian, "Iran-Afghanistan Economies Tied by One-Way Trade", *Financial Tribune*, <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/70824/iran-afghan-economies-tied-by-one-way-trade>, (Erişim Tarihi: 09.09.2018).

ülkede okullar ile camiiler inşa etmiş ve üniversiteler kurulmasını sağlamıştır. Tahran'ın Afganistan'a yönelik kamu diplomasisi faaliyeti olarak yorumlanabilecek en önemli adımıysa, bu ülkede kurduğu Hatemi-El Nabyeen İslam Üniversitesi'nin açılması olmuştur. Böylece Tahran, Afgan halkıyla doğrudan temas etmiş ve İran'a sempatiyle bakan nesiller yetiştirme olanağına kavuşmuştur. Ayrıca İran'ın dünya genelinde Şii alim yetiştirme ve Şiiliği yaygınlaştırma stratejisinde etkin bir biçimde kullandığı Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi'nin Afganistan'ın başkenti Kabil'de de şubesi bulunmaktadır.⁶³ Buna ek olarak bu ülkede, İran tarafından finanse edildiği bilinen 4 adet televizyon kanalı da bulunmaktadır.⁶⁴ Tüm bunlardan bağımsız olarak İran'ın "Fars Dünyası" söylemini kullanarak Afganistan'a temas etmeye çalıştığı da görülmektedir. Bu kapsamda Tahran, Duşanbe ve Kabil'e "Farsça Konuşanlar Ortaklığı" projesi üzerinden de yaklaşıma çalışmaktadır.⁶⁵ Bu da Farsçanın bir yumuşak güç unsuru olarak kullanıldığı önemli bir örnektir.

Sonuç

İran, Ortadoğu siyasetinde Şiilik üzerinden kurguladığı mezhepçi anlayış önemli bir yere sahiptir. İdeolojik nitelik taşıyan bu dış politika anlayışında, her ne kadar Tahran'ın Hizbullah ve Ensarullah gibi örgütlere ve Irak ile Suriye'deki Şii milislere sağladığı silah desteği öne çıksa da İran'ın Ortadoğu halklarını kazanmak amacıyla yumuşak güç unsurlarını da aktif bir biçimde kullandığı görülmektedir.

Tahran'ın yumuşak güç politikasının arkasındaysa, kendisini İslam Dünyası'na bir model olarak sunma hedefi bulunmakta ve bu nedenle İran, kamu diplomasisi ağırlıklı bir diplomatik faaliyet yürüterek Ortadoğu'daki nüfuz alanını genişletmek istemektedir. Bu kapsamda kendisiyle bağlantılı grupların olumsuz

63 Iranian American Forum, *a.g.m.*

64 Alireza Nader vd., "Iran's Influence in Afghanistan: Implications for the U.S. Drawdown", *RAND Corporation*, Washington 2014.

65 Doğan Başaran, "Realizm-İdealizm İkilemi Bağlamında İran'ın Dış Politika Yönelimlerine Teorik Bir Bakış", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), İran Özel Sayısı, Ekim 2017, s. 233.

imajını gidermek isteyen İran, söz konusu ülkelerdeki yaşam standartlarını arttırmayı amaçlayan ekonomik yardımlar yapmakta ve kendi ideolojisini yaymayı hedefleyen kültürel faaliyetleri ön plana çıkarmaktadır. Tahran, özellikle de örneklerde görüldüğü gibi kendi hedefleri doğrultusunda vekalet savaşı yürütülen ülkelerde ve Amerikan işgali nedeniyle güç boşluğu meydana gelen coğrafyalarda yumuşak güç siyasetinin etkin kullanımıyla ilgili halklara manevi anlamda yanlarında olduğunu hissettirmeyi amaçlamaktadır.

Kısacası İran, Ortadoğu politikasında mezhepçi bir siyaset anlayışıyla hareket etmektedir. Bu kapsamda Tahran; Yemen, Lübnan, Irak ve Afganistan gibi ülkelerde İran taraftarı bir kamuoyu oluşturmak amacıyla kamu diplomasisini etkin bir biçimde kullanmaktadır. Bu doğrultuda İran; ilgili ülkelerde yollar, köprüler, hastaneler, camiler, okullar inşa etmekte ve yaptıklarıyla ilgili ülkelerin halklarına şirin görünmeye çalışmaktadır.

Benzer bir şekilde Tahran'ın yürüttüğü kamu diplomasisinin önemli bir alanını da eğitim faaliyetleri oluşturmaktadır. İran'ın açtığı okullar, Tahran'ın Şii yorumunun ve buna bağlı olarak İslam anlayışının yaygınlaşmasını sağlamakta; bir kültürel emperyalizm niteliği taşımaktadır. Bu kültürel hedefler doğrultusunda Tahran'ın İran Büyükelçilikleri aracılığıyla Kur'an-ı Kerim kursları ile Farsça kursları açtığı görülmektedir. Ayrıca Tahran'ın, İran sinemasını da etkin bir biçimde kullandığı bilinmektedir.

Neticede Tahran, yumuşak güç politikasını kendi jeopolitik yönelimlerini yansıtacak biçimde Pakistan'dan Lübnan'a kadar uzanan Şii Hilali stratejisinin bir parçası olarak görmektedir. Dolayısıyla İran'ın yumuşak güç unsurlarıyla yürüttüğü siyasetin temel amacı bölge politikalarındaki jeopolitik hedeflerinin gizlenmesidir.

Kaynakça

“About the College”, *Imam Kadhim College*, <https://bit.ly/2Hj04YO>, (Erişim Tarihi: 04.08.2018).

“Academic Resources”, *Al-Mustafa International University*, <http://en.miu.ac.ir/index.aspx?siteid=4&fkeyid=&siteid=4&pageid=35722>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

“Al-Mustafa University: Iran’s Global Network of Islamic Schools”, *Iranian American Forum*, <http://iranian-americans.com/irans-export-of-islamic-fundamentalism-al-mustafa-global-training-centers-2/>, (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

“Al-Mustafa International University: Globalization of Shiism”, *Ahwaz Monitor*, <http://www.ahwazmonitor.info/articles/al-mustafa-international-university-globalization-of-shiism/>, (Erişim Tarihi: 02.05.2019).

“Functions”, *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=9642>, (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

“Introduction”, *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?siteid=257&pageid=4004>, (Erişim Tarihi: 03.09.2018).

“Iran’s Global Network of Islamic Schools”, *Iranian American Forum*, <http://iranian-americans.com/irans-export-of-islamic-fundamentalism-al-mustafa-global-training-centers-2/>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

“Iranian Regime’s Network of Islamic Centers, Seminaries and Mosques in Europe”, *Iranian American Forum*, <http://iranian-americans.com/iranian-regimes-network-of-islamic-centers-seminaries-and-mosques-in-europe/>, (Erişim Tarihi: 04.09.2018).

“What are the Objectives of the Islamic Culture and Relations Organization?”, *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=14454&p=1&showitem=361>, (Erişim Tarihi: 04.09.2018).

“What is the Relationship Between the ICRO and the Ministry of Foreign Affairs?”, *ICRO*, <http://en.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=257&pageid=14454&p=1&showitem=382>, (Erişim Tarihi: 04.09.2018).

ADIBELLİ, Barış, “Lübnan Hizbullah’ı”, Haktan Birsnel, der., *Arap Baharında Son Durak İran*, IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 157-183.

AKBAŞ, Zafer-Adem Baş, “İran’ın Nükleer Enerji Politikası ve Yansımaları”, *History Studies*, 5(2), 2013, s. 21-44.

AKÇADAĞ, Emine, “ABD’nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç...”, *Kamu Diplomasisi*, <http://kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.04.2019).

ALAGÖZ, Bilgehan-Ekber Kandemir, “11 Eylül Sonrası Dönemde Bölgesel Güvenlik ve İran’ın Afganistan Siyaseti”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 2015, s. 109-140.

ALBAYRAK JAMİ, Emel, *Güvenlik ve Barışı Açıklamak: Realizm, Uluslararası Sistem ve Değişim*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.

Al-Mustafa International University, <http://en.miu.ac.ir/index.aspx?siteid=4&fkeyid=&siteid=4&pageid=47797>, (Erişim Tarihi: 03.08.2018).

AMETBEK, Dinmuhammed, *İran Dış Politikasının Jeopolitik Kodları*, ANKASAM Balgat Çalışmaları, No: 3, Ankara 2017.

AMETBEK, Dinmuhammed, *İran Dış Politikasının Yumuşak Güç Unsuru Olarak Vakıflar*, ANKASAM, Ankara 2018.

BAŞARAN, Doğan, “Realizm-İdealizm İkilemi Bağlamında İran’ın Dış Politika Yönelimlerine Teorik Bir Bakış”, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), İran Özel Sayısı, Ekim 2017, s. 220-244.

BAUSTANY, Nora, “Iran Uses Void in Lebanon to Expand Network of Ties”, *Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1987/07/19/iran-uses-void-in-lebanon-to-expand-network-of-ties/7068e5c0-1dd7-4763-bd7b-fdc6e1851f4a/?utm_term=.ba0868130c4b, (Erişim Tarihi: 26.08.2018).

BOZKURT, Abdulgani, “Hizbullah’ın Lübnan’da Kuruluşu ve Popülaritesinin Sebepleri”, *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), Mart 2014, s. 599-627.

BÜYÜKKARA, Mehmet Ali, “Sosyal, Siyasi ve Dini Yönleriyle Yemen Husi Hareketi”, *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 16(30), s. 115-152.

ÇELİK, Kadir Ertaç, “İslam Devrimi Sonrası İran’da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış”, *Bölgesel Çalışmalar*, 1(1), 2016, s. 251-274.

DOSTER, Barış, “Bir Bölgesel Güç Olarak İran’ın Ortadoğu Politikası”, *Ortadoğu Analiz*, 4(44), Ağustos 2012, s. 44-51.

EKŞİ, Muharrem, “İran’ın Transnasyonel ve Teopolitik – Şiilik – Temelli Kamu Diplomasisi”, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), Ekim 2017, s. 46-66.

EKŞİ, Muharrem, “Rusya’nın Kamu Diplomasisi: Dış Politika Davranışlarıyla Çelişme Paradoksu”, *Karadeniz Araştırmaları*, 45, Bahar 2015, s. 43-56.

EKŞİ, Muharrem, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014.

ELİAS, Firas, İran’ın Kamu Diplomasisi, ANKASAM Balgat Çalışmaları 6, Ankara 2017.

EROL, Mehmet Seyfettin-Emre Ozan, “Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim”, *Gazi Akademik Bakış*, 4(8), Yaz 2011, s. 13-38.

EROL, Mehmet Seyfettin, “İran Perspektifinden Yeni Döneme Yönelik ‘İşbirliği’ Modelleri”, *Türk Yurdu*, 34(318), 2014, s. 16-19.

KAPLAN, Doğan, “İran’da Şii-Sünnî Yakınlaştırma Çalışmaları”, *e-makalat Mezhep Araştırmaları*, 6(2), Güz 2013, s. 257-274.

KARABULUT, Bilal, “Uluslararası İlişkilerde Yumuşak Güç Olgusu: Kamu Diplomasisi Örneği”, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(35), Yaz 2017, s. 333-341.

KIRILMAZ, Ayşenur-Mehmet Seyfettin Erol, "İran Diasporası'nda Kadın Üzerine Bir Okuma", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(2), Aralık 2018, s. 14-43.

MİLANİ, Mohsen M., "Iran's Policy Towards Afghanistan", *The Middle East Journal*, 60(2), 2006, s. 235-256.

MORGENTHAU, Hans J., *Uluslararası Politika*, Türkiye Siyasi İlimler Derneği Yayınları, çev. Baskın Oran-Ünsal Oskay, Cilt 1, Ankara 1970.

MORGHENTAU, Hans, *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, USA 1973.

NADA, Garrett, "Part 1: Iran's Role in Iraq", *Wilson Center*, <https://www.wilsoncenter.org/article/part-1-irans-role-iraq>, (Erişim Tarihi: 10.09.2018).

NADER Alireza vd., "Iran's Influence in Afghanistan: Implications for the U.S. Drawdown", *RAND Corporation*, Washington 2014.

NYE, Joseph S., *Yumuşak Güç*, çev. Reyhan İnan Aydın, Elips Kitap, Ankara 2005.

PAHLAVİ, Pierre, "Understanding Iran's Media Diplomacy", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 6(2), 2012, s. 21-33.

RAD, Javad, "Iran's Cultural Diplomacy and Cultural Centers", *USC Central Public Diplomacy*, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/iran%E2%80%99s-cultural-diplomacy-and-its-cultural-centers>, (Erişim Tarihi: 02.09.2018).

ROY, Olivier, *Siyasal İslamın İflası*, çev. Cüneyt Akalın, Metis Yayınları, İstanbul 1994.

SEMİN, Ali, "Yemen Krizi, Husiler ve İran-Körfez Güç Mücadelesi", *Bilgesam Analiz*, No: 1201, 3 Nisan 2015.

SHİRDELİAN, Ali, "Iran-Afghanistan Economies Tied by One-Way Trade", *Financial Tribune*, <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/70824/iran-afghan-economies-tied-by-one-way-trade>, (Erişim Tarihi: 09.09.2018).

SNOW, Nancy, *Persoder-in Chief: Global Opinion and Public Diplomacy in the Age of Obama*, Nimle Books, Ann Arbor 2009.

ŞEN, Gülriz, “İran ve “Arap Baharı”: Bağlam, Söylem ve Siyaset”, *Ortadoğu Etütleri*, 3(2), Ocak 2012, s. 95-118.

TAMER, Cenk, *İran’ın Kara Hakimiyeti Teorisi Bağlamında Yemen Politikası: Hedef, Söylem, Yöntem ve Araçlar*, ANKASAM Balgat Çalışmaları, No: 5, Ankara 2017.

TOPALOĞLU, Fatih, *Şia’nın Oluşumunda İran Kültürünün Etkisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2010.

WENDT, Alexander, “Ortak Kimlik Oluşumu ve Uluslararası Devlet”, çev. Emre Erşen-Esra Diri, der., *Uluslararası İlişkilerde Temel Metinler*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul 2013 s. 679-709.

YILMAZ, Cem, “İran ve Suudi Arabistan’ın Bitmeyen Bölgesel Rekabeti”, *Ortadoğu Analiz*, 3(26), Şubat 2011, s. 53-62.

YILMAZ, Sait, “Kamu Diplomasisi: Başka Halklara Angaje Olmak, Ayaklandırmak”, *Aydın Üniversitesi Açık Arşiv*, <https://acikarsiv.aydin.edu.tr/bitstream/11547/511/1/sait34.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.04.2019).

Structured Abstract

How states identify themselves directly shapes their foreign policy; just because the perceptions of interest and threat of political actors are closely related to those identities. As a concept, identity is the expression of features that makes an individual or a society being recognized. Likewise, national identity implies the main features identifying a nation. Islamic Republic of Iran, one of the most important examples that can be intervened in terms of reflecting the national identity to the foreign policy, had forged its identity by building secular nationalism with an emphasis on Farsi values by the time of the Shah regime; however, 1979 Islamic Revolution has altered Iran's perception of identity, which has been reflecting on its foreign policy. Thus, Tehran that has identified itself with Shia-Islam took steps so that to protect Shi'i communities' benefits and to encourage them to come to power in the settled countries if possible. Accordingly, the fact that Shiism is the national religion of Iran and it has influenced by Iranians historical religion, i.e. Zoroastrianism, had an impact on hidden existence of Farsi identity.

Undoubtfully, Tehran's very foreign policy understanding that is based on Shiism, in fact, is observed in Middle East politics, where it concretized. By adopting strategic approach called "Shia Crescent", Iran attempts to increase its influence on countries such as Iraq, Syria, Lebanon, Bahrain and Yemen. Purposefully, Iran exercises soft power by conducting a policy included mostly public diplomacy in African countries.

As the soft power provides more consent-based relations comparing to the hard power, it is encouraged in state relations, Iran implement policies of public diplomacy focused soft power to attain its geopolitical goals. In line with this purpose, Tehran administration attempts to develop economic relations with the countries of concern in order to make those states dependent on itself on the one hand; it tries to capture the hearts by the conduction of public diplomacy on the other. Purposefully, Iran uses Quran and Farsi courses as well as Islamic Cultural Relations

Organization plays a central role in these activities. Also, studies carried by Al-Mustafa International University has a special place in Iranian public diplomacy activities. Furthermore, it is attention grabbing that Iran builds hospitals and schools in the countries where it wages proxy war. Indeed, since it wants to take societies' support, Iran carries out infrastructure works. Likewise, Iran uses the cinema sector effectively in terms of culture exportation. Nevertheless, the ultimate expectation of Iran is to obtain consent by the use of soft power, thereby to attain its geopolitical goals by less costly methods than military ones.

This Iranian policy includes biaxial approach. On one hand Tehran establishes good relations with the subject countries, and uses the economic assistance as a foreign policy tool; on the other it attempts to strengthen Shi'i communities by using their statues as a trump in the state relations and in accordance it highlights a diplomacy method that is from the state to the public by developing close relations with subject communities. In this article, the use of soft power of Iran is embraced on the context of public diplomacy activities and the Middle East as the priority of Tehran's foreign policy is concentrated. The fact that aforementioned case's history is under concern of the Persian Empire indicates that Farsi identity also exists as a foreign policy tool just like Shiism. Because, Iran's foreign policy tendencies involves the intellectual heritage of emperorship.

As a matter of fact, Iran has internalized a foreign policy understanding including a synthesis of both Shia and Farsi values. This reflects on Iran's public diplomacy activities; to illustrate, Quran and Farsi courses are given together. However, it is possible to state that Shiism is much more arbiter and Tehran is likely to be the kiblah of Shia-Islam world.

Iran who thinks that it could be an effective geopolitical actor by using Shiism values, acts in the manner of building "Shia Crescent." Consequently, Tehran uses both soft and hard power for its relevant policy in those areas. Therefore, within the countries where it uses hard power tools passively, Iran wants to have a

perception that makes it sympathetic; whereas within the places it uses soft power it tries to improve its image, by public diplomacy activities and economic inventions on behalf of the rebuilding of the subject countries. Through all those implementations Iran believes that the prejudice on it would be disappeared. In a few words, in accordance with the priorities of its foreign policy Iran uses soft power tools, and it aims to achieve its geopolitical goals by these methods.